

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365>

LOG Id: LOG_0041

LOG Titel: Caput Vigesium Tertium. Ophiocolla altera. Daun prada altera. -Drie en Twintigste Hoofdstuk. Het andere Slangen-kruud

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

Ophiocolla altera. Daun prada altera.

Praecedens *Alounya* occasionem praebet describendi fruticulus quendam, quem mihi ostendit Amboinensis quidam, putabatque veram esse *Aylounyam* seu serpentum herbam. Hic fruticulus unum alterumve rectum erigit caulem, tres pedes altum, lignosum, rotundum & nodosum, seu articulatam, sed irregulariter, fragili constantem ligno, huic rara adstant folia, illis folii *Bracteati*, seu *Daun prada* similia, sed longiora, & magis pallide virentia, flaccida, sex septemve pollices longa, vix binos lata, costis parallelis transversalibus pertexta, ingrati odoris, si fricentur, sed in medio nullas habent flammulas seu maculas, uti *Daun prada domestica*.

Supremi caules longum gerunt racemum, raris albisque floribus longo collo constantibus ornatum, qui similes sunt illis *Daun prada*, sed angustiores sunt, superius in tria majora, inferius in bina minora petala distincti, quorum tria majora semper ad unam inclinant partem, ac bina minora ad alteram, in centro longum erigitur albumque pistillum cum binis staminibus brevioribus, antheras plumbei coloris gerentibus.

Post flores pistillum remanet, & sub hoc planum excrescit germen, superius latius, tubae formae, ac maturum in binas diffilit valvulas, in quibus bina locantur semina, obscure cinerea, & bursae formia, seu *Capfici* feminibus similia. Quaevis valvula interne incurvum gerit denticulum, instar hami, ac maturae crepitu diffiliunt instar fructuum *Ricini*, semenque ejiciunt.

Nomen. *Ophiocolla altera*; Amboinice in Hitoea *Aylounya pobon*, alii hanc vocant *Aylilin utan*, seu *Daun prada utan*, cum quo etiam maxime convenit. Sed aliud est silvestre *Aylilin*, Lanceae folia gerens, quae glabra, flaccida, intense virentia, & caerulea farina conspersa sunt, sine alba ista macula, quam domestica habet, fructus ejus similes sunt bursulae, sed majores & fuscores.

Locus. In altis crecit silvis solo humido & argilloso, uti & in vallibus ad fluminum ripas.

Ufus. Hitoensis iste, qui veram putabat esse *Aylounyam*, dicebat huic herbae adcidisse, quod in praecedenti narratum fuit capite, de serpente vulnerata, sed non bene percipere possum, quo modo anguis folia conquirere potuerit, tres pedes alta in tenui erecta fruticulo, credere itaque malo de utrisque herbis vera esse posse, atque hinc adfirmabat, vulnerariam hanc quoque esse herbam, recentia curantem vulnera, sic ejus folia masticanda sunt cum frustulo *Pinangae* sine *Sirio*, quae vulnere inponenda sunt. Sed cavendum est, ne succus deglutatur, quum hoc noxium censetur, vel saltem alvum nimis obstipat, ita ut subprimatur excrementorum dejectio.

CAPUT VIGESIMUM QUARTUM.

Olus scrofinum. Sajor babi.

Haec herba ex *Senecionis* familia esse mentitur, quum vero ab ea maxime differt, peculiaris haberi potest planta, hujusque tres obcurrunt species in hisce insulis, uti primo alba, secundo rubra, & tertio lutea.

Primo alba seu vulgatissima species est fruticulus extensus, quatuor vel quinque caules unica ex radice emittens, qui ulnam alti sunt, crassiusculi, rotundi, & succosi, sed externe parum rugosi.

Folia vaga locantur in amplis articulis, quodammodo cum illis *Valeriana* convenientia, bina sibi obposita, ac quatuor cruciata, atque ex ipso alis ramuliculis laterales excrescunt cruciati quoque. Folia etiam cum illis *Majanae* conveniunt, vel cum *Urticae* foliis, sed sunt oblongiora, & inferius magis acuminata, ad oras crasse & rotunde dentata, in obtusum apicem excurrentia, superius glabra, & intense viridia, inferius contracta ob venas protuberantes, quarum tres posteriores ad caulem concurrunt, & oblique fursum usque

DRIE EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Het andere Slangen-kruid.

Het voorgaande *Alounya* geeft occasie om een zeker beestertje te beschryven, 't welk een ander Amboinees my getoont heeft, en wilde het zelve voor 't regte *Aylounya*, of *Slangen-kruid* gehouden hebben. Dit beestertje schiet op met een of twee regte steelen, drie voeten hoog, houtagtig, rond, en geknopt, of geled, dog onordentelyk, en bros van hout, daar aan staan weinige bladeren, die van folium *Bracteatum*, of *Daun prada* gelyk, dog langer, en ligter-groen, slap, zes en zeven duimen lang, schaars twee breed, met parallelle dwersribben, onlieffelyk, en wat vuil van reuk, als men ze vryft, en hebben op haar midden geen vlammen, gelyk het tamme *Daun prada*.

De opperste steelen dragen aan een lange tros, weinige langbalsige en witte bloemen, die van *Daun prada* gelyk, dog smalder, vooren in drie grooter en twee kleinder blaadjes zig verdeelende, waar van de drie grootere altyd na een zyde bellen, en de twee kleindere na de andere. In de midden staat een lange witte draad met twee kortere, en bare lootverwige knoppen.

Na de bloeme blyft den langen draad staan, en daar agter waft een plat buisken, vooren breedts, en gefatsoeneert als een luit, ryp zynde, springt het op in twee deurtjes, en daar in leggen twee platte zaadkorrels, donker-graauw, beursformig, of als de zaden van 't *Capficum*. Ieder deurtje heeft van binnen een kromme tant als een baken, en de rype bersten met een kraak open, gelyk de vruchten van *Ricinus*, en smyten het zaad uit.

Naam. *Ophiocolla altera*; in Amboin op Hitoea *Aylounya pobon*; andere noemen 't *Aylilin utan*, of *Daun prada utan*, waar mede het ook meest overeen komt. Dog is nog een ander wilt *Aylilin*, met bladeren als *Lancen*, dog glad, slap, boog-groen, en met een blaauwagtig meel bestrooit, zonder dien witten vlek, welke het tamme heeft; zyne vruchten zyn diergelyke beursjes, dog grooter, en bruinder.

Plaats. Het wuist in 't hooge woud op een vogtige klei-grond, en in de valleyen aan de oevers van de rivieren.

Gebruik. Den Hitoëes die 't voor 't regte *Aylounya* hield, zeide aan dit kruid gebeurt te zyn 't geene in 't voorgaande Hoofdstuk verhaalt is, aangaande de gekwetste slange, dog kan ik niet wel beseffen, hoe de slange by de bladeren kan komen, die drie voeten hoog zyn, en op een dun stammetje staan, wil dierhalven liever geloven, dat het aan beide kruiden kan waar zyn, dierhalven hield by staande, dat dit ook een wondkruid zy om versse wonden te geneezen, zoo zal men de bladeren met een stukje *Pinang* zonder *Siri* kaauwen, en daar op binden. Dog men moet zig wagten den sap in te slikken, vermits dezelve voor schadelijk gehouden werd, of immers den buik te zeer sluit, zoo dat men geen afgang hebben kan.

VIER EN TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Het Zogge-moes.

Dit kruid wil uit de maagschap van *Senecio* zyn, dog dewyl het nog merkelyk daar van verschilt, mag het voor een kruid op zig zelfs gehouden werden, en men heeft 'er in deze Eilanden drie soorten van, als eerst het witte, ten tweede het roode, ten derde het geel.

I. De witte of gemeenste zoorte, is een uitgebreid struikje, met vier of vyf steelen, uit eene wortel opschietende, een el hoog, dikagtig, rond, en sappig, dog van buiten wat ruig in 't aantasten.

De bladeren staan wat ydel, aan wyde leden, eenigzints die van *Valeriana* gelykende, twee en twee tegens malkander, met hun viere in 't kruis, en uit bare schooten komen andere zydetakken, mede in 't kruis staande. De bladeren gelyken mede na die van *Majana*, of na die van *Netelen*, dog langwerpiger, en agter spitser. Aan de kanten grof, en rond getant, met een stompe spitse, boven glad, en boog-groen, beneden rimpelig wegens de uitbuiende aderen, waar van de drie agterste by den steel t'zamen stooten, en schuins na vooren loopen tot over de